

Горбов В.В.

к.соц.н., доцент кафедри соціології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

Батрак Д.А.

студентка 4 курсу факультету управління персоналом,
соціології та психології
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана», Україна*

СОЦІАЛЬНА ТУРБУЛЕНТНІСТЬ ЯК СТАН СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сьогоднішній світ можна охарактеризувати, як кризовий. Оскільки процеси, що в ньому відбуваються є нестійкими та навіть непередбачуваними та спричиняють його нестійкість. Кризову ситуацію можна спостерігати не тільки в бідних регіонах світу, але й в розвинених. Якщо в перших - причини, що спровокували такі реалії, як правило, пов'язані із економічною стагнацією країн, що в свою чергу приводить до незадовільного рівня життя населення (погана медицина, освіта, відсутність соціального захисту, озброєнні конфлікти, тощо) , то в розвинених країнах причинами є екологічні катастрофи, перенасичення ринку, несвідоме споживання та інші соціальні феномени. Суспільство, як основний елемент світової структури, на пряму відчуває на собі наслідки кризових процесів. Оскільки всі вище перелічені фактори формують його, задають йому певний вектор функціонування, трансформують його цінності та впливають на свідомість самого населення.

Поняття «кризове суспільство» відображає соціум, у якому відбуваються серйозні збої цілісного функціонування, у якому відтворюються процеси, що ведуть до деформації всієї системи, до руйнування усталеної організації життя. Воно означає соціум, в якому порушуються функції його основних інститутів – економічних, фінансових, політичних, соціальних, духовно-культурних, моральних та ін. Внаслідок цього деформуються взаємозв'язки між соціальними інститутами, взаємовідносини між ними слабшають, відбувається збій соціального порядку, руйнуються основи буття соціальних груп, відбувається потрясіння всіх підвалин суспільства.[1, с.31]

Щоб суспільство можна було назвати кризовим, в ньому повинна бути присутня соціальна турбулентність. Термін «турбулентність» (від лат. *turbulentus* – бурхливий, безладний) позначає виникнення випадкових, непередбачуваних впливів, що спричинює розгойдування матеріальної системи, втрату стабільності й контролю за ситуацією, можливість виникнення значних пошкоджень і навіть руйнувань системи. Стосовно

суспільства це зумовлено кризовими явищами у світовій фінансово-економічній системі та їхніми виявами в окремих регіонах, процесами переформатування світової архітекτονіки, що спричинили геополітичні конфлікти й протистояння світових центрів сили [2, с.66]

Соціальна турбулентність – це не нове явище та характерним воно було завжди, не тільки сьогодні в перенасиченому світі. До таких періодів історії завжди відносять війни (найвизначніші це звісно Перша та Друга Світова війна), світову кризу (наприклад, 2008 року), терористичні акти (починаючи із 11.09.2001 закінчуючи сучасними), нестача водних ресурсів, глобальне потепління, голод в нерозвинених країнах, тощо. Сьогодні соціальна турбулентність пов'язана також із глобалізацією: міграційні потоки, споживання заради споживання, перенасичення інформацією, вибух віртуальної реальності (соціальні мережі, відео ігри як спосіб уникнути реальності та створити себе іншого), кроскультура. Оскільки в усіх цих процесах людина знаходиться у стані невизначеності, то саме суспільство знаходиться в просторі змішання культур та стилю життя, що в свою чергу призводить до відмирання цінностей, їх зміни та формуванню нових ціннісних орієнтацій. Окрім цього, турбулентність несе в собі суперечливі поєднання. Прикладом тут може слугувати виснаження природних ресурсів заради того аби догодити споживачу або масове споживання та протестні акції еко активістів, що відмовляються їсти м'ясо та споживати синтетичні речовини (пластик, поліетилен та інші).

Ще одним показником соціальної турбулентності є поняття подвійної інституціалізації, що характерна для більшості пострадянських країн. Тобто коли в державі поєднуються та співіснують соціальні інститути колишнього Радянського Союзу та новітні інститути конкретної незалежної держави. Це є яскравим прикладом нестабільного суспільства, оскільки в таких умовах, по-перше, доволі важко визначити чітку політику держави, а по-друге, існує певний конфлікт інтересів між правлячими структурами.

Взагалі сьогодні в Україні існує низка інших прикладів, які чітко відповідають соціальній турбулентності. Ці приклади спричинені не тільки пострадянським простором, але й війною на Сході, що в свою чергу призводить до розколу державності з одного боку, та збільшенню рівня патріотизму в Україні, з іншого боку. Ще одним прикладом є доволі розмитий до недавнього часу курс інтеграції українського суспільства, оскільки тривалий час цей курс був направлений на співпрацю із Російською Федерацією, потім після подій 2014 року курс повністю почав перелаштовуватись на Європейський союз, що також в свою чергу слугує певним «поштовхом» для українського населення та його свідомості та ще важливим тут є загроза втрати власної ідентифікації. Окрім ряду внутрішніх чинників, існують ще й зовнішні, які також є доволі важливим елементом у трансформації українських цінностей.

За результатами проведеного авторами пілотажного дослідження, у лютому 2020 року (N 128 респондентів), чітко видно, що такі аспекти як: війна в країні, екологічні катастрофи, економічний спад та економічний розвиток держави є важливими чинниками, що впливають на свідомість молоді, в той час як вірусні епідемії мають неоднозначний вплив. Також в цьому дослідженні є дані, що дозволяють прослідкувати трансформацію цінностей молоді, що проживає в Києві, а саме інтеграцію радянських цінностей у європейські. Оскільки з одного, боку в нас досі присутні колективні цінності, проте з іншого боку присутній доволі високий рівень толерантності до соціальних меншин. Доволі важко сказати чи процес соціальної турбулентності має негативний чи позитивний характер, оскільки він є формуючим елементом нової світової структури та контексту в якому будуть існувати нові суспільства.

Соціальна турбулентність може бути спричинена державними конфліктами, несвідомою та безвідповідальною політикою держави або навіть бути навмисно спровокованим явищем. Стосовно останнього доволі легко це помітити сьогодні, в період перенасичення інформації та розквіту «фейкових» новин. Наприклад з останнього – це спалах епідемії коронавірусу. Звісно ми не заперечуємо, що цей вірус дійсно існує, що він є небезпечним, проте коло нього існує багато дезінформації та спеціального розкручення проблеми задля того аби чуттєві соціальні групи почали реагувати на нього та розповсюджували далі тим самим «замилуючи очі». Сюди ж можна і віднести розквіт ЗМІ, адже саме соціальна турбулентність як стан суспільства є найкращим середовищем для того аби легше було керувати масовою свідомістю.

Повертаючись знову до того, що в рамках соціальної турбулентності виникають та активно розвиваються соціальні конфлікти, можна зазначити що невід'ємною складовою цього процесу ще є соціальна напруженість. В умовах високого рівня соціальної напруженості відбуваються збої у відносинах між соціальними інститутами і спільнотами, тобто зміна функціонування самої соціальної матриці, порушується узгодженість інтересів груп, суспільна система розбалансується, в ній загострюються відмінності між соціальними елементами, у громадській думці несхоже починає сприйматися як чуже і підозріле. До всього відмінного зростає недовіра. Паралельно з цими процесами в суспільній свідомості загострюється тема ціннісної різноманітності, що існує в країні. Відмінності в суспільних цінностях і ціннісних орієнтаціях стають лініями напруженості, а іноді й розлому населення на фрагменти. На цьому ґрунті утворюються фронти протистояння, протиборства, формуються латентні або відкриті суспільні конфлікти [1, с.126]

Взагалі в умовах соціальної турбулентності в суспільстві починають трансформуватись не тільки цінності, але й інші соціологічні маркери. Наприклад довіра та

відповідальність. Стосовно першого, громадянину доволі важко обрати кому він довіряє та до якої групи хоче належати в умовах перенасичення вибору. Рівень довіри також напряму залежить від того наскільки соціальний інститут виконує власні обов'язки, а за умов подвійних стандартів важко знайти відповідальних. Кажучи про відповідальність, слід також зазначити, що сьогодні це поняття дещо модифікувалось. Адже якщо раніше кожна соціальна роль мала ряд своїх обов'язків, сьогодні ці межі стираються та саме населення стає не те щоби більш толерантним, проте більш розуміючим, тим самим шукаючи виправдування скоєним вчинкам. Також ще одним показником нестабільного суспільства можна вважати аполітичність, аморальність, арелігійність. Тобто, коли люди не цікавляться політикою, суспільством, його проблемами та не відносять себе до релігійних течій. Одним із пояснень такої аномії може бути свідомо безвідповідальність населення, тобто не брати на себе обов'язків, оскільки сьогодні людина поєднує декілька соціальних ролей та швидко втомлюється у власному темпі життя, особливо у мегаполісах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шульга М. Збій соціальної матриці.: монографія. Київ: Інститутсоціології НАН України, 2018. 284 с
2. Соціальна турбулентність як підґрунтя змін у світоглядних настановах сучасної людини / В. О. Зубов, Л. Д. Кривега // Актуальні проблеми філософії та соціології. - 2015. - Вип. 8. - С. 66-68.

Бирук Александра

студент III курса факультета философии

и социальных наук

Белорусский государственный университет, Республика Беларусь

ВОЛОНТЁРСТВО КАК ДОБРОВОЛЬНАЯ БЛАГОТВОРИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ: ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ

Волонтёрство как идея социального служения почти столь же древняя, как и понятие «социум». История человечества не знает такого общества, которому были бы чужды идеи добровольной и бескорыстной помощи. В обществе всегда находились люди, для которых способом самореализации, самосовершенствования, связи и общения с другими людьми был труд на благо того сообщества, в котором этому человеку довелось родиться и жить.

После первой мировой войны в 1920 году во Франции, под Страсбургом, был осуществлён первый волонтерский проект с участием немецкой и французской молодёжи,